

Майя Кадемия

Осуществление интерактивного обучения в профессионально-технических учебных заведениях

Аннотация. В статье, на основе использования ИКТ, рассматривается осуществление интерактивного учебного процесса, который способствует подготовке будущих специалистов в профессионально-технических учебных заведениях соответственно требованиям современного общества и рынка труда.

Ключевые слова: интерактивные методы, интерактивность, информационно-коммуникационные технологии, обучение, образование.

Maja Kademija

Realization of interactive education in vocational schools

Summary. Realization of interactive educational process promoting future specialists training in vocational schools corresponding to modern society and labour market demands on the basis of information-communicational technologies has been considered in the article.

Key words: interactive methods, interactivity, information-communicational technologies, training, education.

УДК 47.111

**Світлана Капран,
м. Київ**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ КАФЕДРИ УПРАВЛІННЯ
ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНИМИ КОМУНІКАЦІЯМИ
АКАДЕМІЇ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ**

Основою розвитку сучасного суспільства є знання. Входження України у Болонський процес призвело до реформування системи освіти, в якій домінує місце відводиться самостійній пізнавальній діяльності студента для здобуття знань з обраної спеціальності.

Кафедра управління документно-інформаційними комунікаціями здійснює підготовку бакалаврів з документознавства та інформаційної діяльності. Метою вивчення дисциплін професійної підготовки є формування у студентів необхідних теоретичних і практичних знань про діловодство як діяльність з питань документування та організації роботи з документами в процесі управлінської діяльності; набуття

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

практичних навичок з використання державних стандартів, інших нормативних і методичних документів для документаційного забезпечення управління; складання та оформлення усіх видів документів, які входять до складу уніфікованої системи організаційно-розпорядчих документів.

В ОКХ зазначається:

- майбутній фахівець повинен знати: законодавство України, державні стандарти, інші нормативні та методичні документи із документаційного забезпечення управління; правила діловодства в установах, організаціях і підприємствах України; основні напрями уніфікації і стандартизації документів; уніфіковану систему організаційно-розпорядчих документів, правила складання та оформлення документів; структуру, завдання, функції та посадовий склад робітників і служб документаційного забезпечення України.

- майбутній фахівець повинен вміти: використовувати державні стандарти, інші нормативні та методичні документи для документаційного забезпечення управління; застосовувати раціональні прийоми складання та оформлення усіх видів службових документів: організаційно-розпорядчих, довідково-інформаційних, обліково-фінансових, господарсько-договірних, особових офіційних.

У контексті заявленого варто відмітити: сучасна інноваційна освіта орієнтується на особистість з метою формування професійного світогляду висококваліфікованого фахівця і вимагає якісно нової організації навчального процесу та вдосконалення його методологічного інструментарію. Президент Національної академії педагогічних наук В. Кремень на питання “чого вчитися і як вчити” відповідає: “...Зберігаючи наші досягнення, ми повинні переорієнтувати навчальний процес на формування в студентів бажання і уміння самостійно оволодіти знаннями з різних джерел інформації, навчити застосовувати набуті знання для практичного життя, виробити уміння критично мислити. З можливою індивідуалізацією, створення умов для саморозвитку і самонавчання, осмисленого визначення своїх можливостей і життєвих цілей” [8].

Видатні педагоги А. С. Макаренко, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський порушували питання щодо самостійного оволодіння учнями знаннями. Серед науковців, які досліджували проблему організації самостійної роботи, слід виділити В. А. Козакова, І. А. Зимню, М. В. Ляховицького, В. М. Гапонову

та інших. Над проблемою активізації самостійної роботи працюють вчені Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко.

Метою статті є визначення організаційно-методичних умов самостійної роботи студентів кафедри управління документно-інформаційними комунікаціями Академії муніципального управління.

Мета дослідження конкретизується у таких завданнях:

- проаналізувати проблему організації самостійної роботи майбутніх бакалаврів з документознавства та інформаційної діяльності у психолого-педагогічній і науково-методичній літературі;

- охарактеризувати основні організаційно-методичні умови самостійної роботи.

Педагогічна наука ще остаточно не визначилась із сутністю поняття “самостійна робота”. Аналіз поняття “самостійна робота” дозволив виділити такі її ознаки, як: один із видів навчальної діяльності; пізнавальна діяльність; метод навчання; прийом навчання; організаційна форма навчальних занять; спосіб самоосвіти; засіб засвоєння знань, набуття практичних умінь; засіб організації пізнання. В “Українському педагогічному словнику” за редакцією С. У. Гончаренка дається таке визначення: “Самостійна навчальна робота учнів – різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності школярів, яка здійснюється ними на навчальних заняттях або дома за завданнями вчителя, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі” [5, с. 297]. Саме так тлумачить поняття “самостійна робота” офіційна українська педагогіка. У “Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах” “самостійну роботу” названо основною формою організації навчання у ВНЗ й основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов’язкових занять [11]. Студент самотужки організовує свою роботу над навчальним матеріалом, планує її і відповідає за отриманий результат. У цій статті ми звернемо увагу на умови, які впливають на організацію самостійної роботи студентів.

Болонська система, зорієнтована на самостійну пізнавальну діяльність студента як основну форму здобування знань з обраної спеціальності, по-новому підходить до ролі викладача у навчальному процесі. Високий рівень майстерності педагога (його вміння організувати самостійну роботу студентів, аналізувати

отримані ними результати, прогнозувати результати навчання, організувати диференційоване спілкування із студентами) визначається цілеспрямованим здійсненням індивідуального розвитку кожного студента та його високими успіхами у навчанні. Звертаючись до наукових праць Н. С. Журавської, Л. М. Журавської, В. Оконя, Ю. Ю. Щербаня, можна визначити нові функції викладача: сьогодні він керівник (організатор і носій основної інформації), консультант (надає допомогу у процесі виконання самостійних робіт), модератор (спостерігає і спрямовує самостійну діяльність). Однак не всі викладачі є готовими відмовитись від усталених догм. Проте саме від суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і студентів залежить формування у майбутніх фахівців мотивації до навчання, пізнавальної активності та примноження знань. С. О. Сисоєва вбачає основну задачу викладача в тому, щоб "...не стільки передавати учням суму тих чи інших знань, скільки навчити їх здобувати знання самостійно й використовувати для вирішення нових пізнавальних і практичних задач..." [12].

Загальновідомо, що студент, який прагне досягти певних професійних вершин, повинен усвідомлювати, що викладач дає основу знань, націлює до подальшого інтелектуального зростання. Взаємостосунки викладача і студента повинні будуватися за девізом педагогіки Монтесорі: "Допоможи мені зробити це самому". Досвідчені вчені-педагоги Н. В. Борисов, А. А. Вербицький, О. В. Сергєєва переконані, що традиційна педагогіка повинна бути замінена на педагогіку співробітництва, що викличе у студента бажання працювати самостійно. Академік І. А. Зязюн вважає: "Розвиток самостійності вимагає такої організації навчального процесу, коли учні цілеспрямовано долучаються до здобування знань, вироблення у них потреби діяти незалежно від педагог" [7].

У переважної більшості випускників загальноосвітніх шкіл недостатньо сформовані вміння самостійно навчатися, вони не знають, як правильно організувати свою самостійну роботу. "На жаль, треба визнати, що значна частина студентів систематично не працює, одні не вміють, інші не хочуть. Можна сказати, що саме невміння організувати таку роботу часто призводить до небажання розпочинати нову, незнайому, справу," – вважає М. М. Солдатенко. Їм потрібно оволодіти системою самоаналізу та самооцінювання. О. Г. Мороз проблему підготовки студентів до самостійної роботи поділяє на три блоки: мотиваційний,

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

технологічний та організаційний. Викладач має допомогти студентові вмотивувати свій професійний вибір, що, в свою чергу, призведе до активної навчальної діяльності, самоучіння, усвідомлення студентом того, що навчання – безперервний процес і не закінчується в аудиторії. Саме професійна спрямованість виявляє потреби, цілі, мотиви особистості, її прагнення до пізнання, вдосконалення, саморозвитку. Усвідомлена мотивація формує бажання самовдосконалювати свої професійні знання впродовж усього життя. Доречно навести слова М. М. Солдатенка, який бачить самоосвіту важливою складовою самостійної роботи: “Самоосвіта – це процес, який здійснюється за внутрішньою потребою людини, за її власною ініціативою” [13]. Отже, самоосвіта допоможе студентові навчитися визначати мету самостійної роботи, об’єктивно аналізувати свої інтелектуальні та фізичні можливості, розробити план самостійної роботи, визначити форму самоконтролю.

Мотиваційний аспект тісно пов'язаний з організаційним. Запропоновані студентам норми часу на ті чи інші форми навчальної діяльності мають бути обґрунтовані та погоджені, тобто мають виходити з нормативів часу на всі види робіт як аудиторних, так і позааудиторних (самостійних). Якщо на аудиторну роботу відводиться 6 годин, то самостійна робота становить 3 години. Завдання для самостійної роботи повинні задаватися із урахуванням цих норм, а також термінів виконання. Тому завдання для самостійних робіт разом із методичними рекомендаціями до них слід надавати студентам з самого початку вивчення теми. Студент самостійно обирає час, темп та умови виконання завдань найбільш оптимальні для нього, при цьому не побоюючись негативної оцінки з боку викладача, а навпаки, розраховуючи на його своєчасну допомогу.

Важливим є і технологічний аспект самостійної роботи. Як уже зазначалось, відсутність у більшості студентів умінь і навичок самостійно працювати (конспектувати, користуватись літературними джерелами, планувати свій розпорядок дня і самостійну роботу, збагачуватись новими знаннями, зосереджуватись тощо) завадить їм засвоювати навчальний матеріал. Одним із ефективних способів підвищення самостійності є самостійна робота студентів з підручниками і науковою літературою, словниками, довідниками, енциклопедіями, інструкціями тощо. Виконання цих завдань активізує мисленнєву діяльність, вимагає вирішення різних задач і використання раніше

засвоєних знань.

Високий рівень професійності викладача полягає в умінні правильно спланувати методично і продумати організаційно самостійну навчальну діяльність студентів, тобто забезпечити системою навчально-методичних засобів, які включають :

- навчальну програму з дисципліни, де чітко визначено зміст та обсяг аудиторної та позааудиторної навчальної роботи;
- конспект лекцій;
- вимогами до оцінки знань і вмінь;
- методичні рекомендації щодо вивчення окремих тем;
- тематику рефератів, курсових робіт;
- перелік тем практичних і семінарських занять;
- пакет контрольних завдань, запитань, тестів для самоперевірки;
- перелік літератури.

Методичні рекомендації студентам є важливою умовою організації їх самостійної роботи. Студент повинен мати чітке уявлення про теми дисципліни, якою літературою можна користуватися, які знання він має отримати та як вони будуть оцінені.

Самостійна робота повинна належним чином контролюватись і оцінюватись з боку викладачів. Традиційні форми контролю знань (усна та письмова) вимагають чимало аудиторного часу і не відповідають сучасним вимогам. Сьогодні особливої уваги набув тестовий контроль знань. Значна кількість науковців, зокрема І. Є. Булах, М. І. Бурда, А. Н. Майоров, Є. А. Михалічев, вважають тести "...одним з видів навчальних завдань, які використовуються для контролю і діагностики знань" [9]. Проте тестові завдання не сприяють формуванню вміння логічно висловлювати думку, аналізувати та узагальнювати вивчений матеріал. Щоб уникнути необ'єктивних результатів тестування з властивою їм вірогідністю вгадування, викладачі віддають перевагу комплексному підходу до оцінювання самостійної навчальної діяльності студентів. Поруч із тестовими завданнями використовуються й інші форми усних і письмових контрольних робіт.

З методичної точки зору організація самостійної роботи проходить поетапно:

- перший етап: початкова організація. Вона передбачає безпосередню участь викладача у плануванні самостійної роботи студентів (визначення кількості годин для

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

самостійного вивчення навчального матеріалу, підготовка завдань тощо);

- другий етап: самоорганізація, що передбачає самостійне вивчення студентом навчального матеріалу та проведення індивідуальних консультацій;

- третій етап: підсумкова організація, що передбачає контроль результатів самостійного навчання (виконання тестових завдань, складання заліків, іспитів).

Компетентність майбутнього спеціаліста визначається знаннями та вмінням застосовувати їх у подальшій практичній діяльності. Організуючи самостійну роботу, доцільно використовувати завдання близькі до професійного вибору. Кожне із таких завдань повинно вмещувати типову для майбутньої професійної діяльності ситуацію, відповідно до якої необхідно обрати оптимальні засоби і методи її виконання.

На результати навчальної діяльності студента впливає і рівень його обдарованості. На це має звертати увагу викладач, обираючи форми організації самостійної роботи та характер діяльності студентів.

За формою організації самостійна робота може бути: індивідуальною (виконання завдання, що відповідає його інтелектуальному рівню); фронтальною (колективне виконання одного завдання під керівництвом викладача); колективною (спільна діяльність з розподілом функцій та обов'язків з урахуванням здібностей кожного студента); груповою (вирішення конкретного навчального завдання окремими групами); парною (робота в парі).

За характером діяльності студентів учені вирізняють такі типи самостійної роботи: а) репродуктивний – відтворення за зразком; б) реконструктивний – використання набутих знань в інших ситуаціях; в) евристичний – вихід за межі відомого зразка, пошук інших шляхів розв'язання завдання; г) творчий – створення нового, опрацювання наукової літератури, вміння робити висновки про можливість використання здобутих знань.

І. Бендера пропонує розглядати самостійну роботу студентів і за ознакою обов'язковості, розділяючи її на три групи: 1) обов'язкова (домашні, контрольні, курсові роботи); 2) добровільна (участь у конкурсах, олімпіадах, конференціях тощо); 3) бажана (підготовка наукових повідомлень, публікацій тощо).

За видами діяльності самостійну роботу студентів поділяють на навчально-пізнавальну (через синтез, мислення,

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

аналіз тощо) і професійну (виконання студентами конкретних дій).

Залежно від особливостей дисципліни викладач може використовувати різні види завдань самостійної роботи: виконання вправ; завдань різних рівнів складності; вивчення окремого питання теми; написання конспектів, рецензій, рефератів, доповідей; складання плану; підготовка запитань до вчителя. Особливу увагу слід звернути на актуальність завдань. Матеріал для опрацювання має бути цікавим і корисним. Виконуючи певне завдання, студенти мають прогнозувати результат і його значення у подальшій професійній діяльності. Але основною умовою організації самостійної роботи є можливість виконувати творчі роботи та індивідуальні завдання, що сприяють самореалізації всіх студентів або творчо обдарованих, з високим інтелектуальним рівнем і досвідом практичної діяльності.

Організуюючи навчальний процес, необхідно враховувати інтереси кожної особистості, стимулюючи її внутрішні потреби різними системами заходів – матеріальними (стипендії, поселення в гуртожиток тощо) та моральними (листи-подяки батькам, відзнаки за успіхи в навчанні тощо).

Отже, ефективність самостійної навчальної роботи студентів буде забезпечена за таких умов:

- володіння вміннями та навичками самостійної навчальної діяльності;
- сформованості потреби та інтересу до самостійної роботи;
- врахування індивідуальних і групових особливостей студентів;
- розроблення індивідуальних творчих завдань для самостійної роботи;
- створення необхідного методичного матеріалу для організації самостійної роботи;
- педагогічне керівництво самостійною роботою та своєчасне усунення недоліків щодо її організації та здійснення.

Успішна організація і досконала методика самостійної роботи студентів повинні забезпечити:

- розвиток мотиваційної установки (студент повинен виробити в собі внутрішню потребу самовдосконалюватись);
- систематичність, безперервність, послідовність у роботі (робота з навчальним матеріалом вимагає чіткої організації – будь-яка тривала перерва, не чітко усвідомлений і не повною

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

мірою засвоєний матеріал унеможливило досягнення високих результатів);

- мобільність і критичність мислення;
- правильне планування відведеного часу, що відводиться на самостійну роботу;
- використання продуктивних методів роботи, володіння засобами оброблення інформації, здібність до творчої праці;
- керівництво з боку викладача

Входження України в Європейське співтовариство вимагає нових правил та методики організації навчального процесу, в якому саме позааудиторна самостійна робота є основою формування професійного світогляду висококваліфікованого фахівця, адже "...лише самостійний пошук істини розширює фахові знання, допомагає набути стабільних кваліфікаційних умінь, закріплює виробничі навички, привчає працювати постійно і творчо, сміливо вирішувати поставлені викладачем, а в майбутньому і виробництвом, задачі" [2, с. 50].

Т. Вольфовська зазначає, "що здатність до самостійної побудови свого життя та відповідальність мають бути центральним ядром, навколо якого повинна формуватися й сама життєва стратегія молоді людини" [4].

До організаційно-методичних умов самостійної роботи студентів кафедри управління документно-інформаційними комунікаціями АМУ віднесено: положення, що регламентують самостійну діяльність студентів; організація навчального процесу; організація діяльності викладачів і студентів; суб'єкт-суб'єктну взаємодію на рівні: "викладач – студент", "студент – викладач"; засоби навчання (конспекти лекцій, посібники, методичні рекомендації, тестові завдання, збірники ситуаційних завдань, комп'ютерні навчальні програми тощо); контроль процесу та змісту самостійної роботи студентів та її результатів; матеріально-та інформаційно-технічні умови.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи України. Теорія: Підручник / А. М. Алексюк – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Бендера І. М. Організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей: Монографія / Наукметодцентр аграрної освіти. – К., - 2007. -364с.
3. Буряк В. К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

школяра. – Рідна школа. – 2001. - № 9. – С. 49-51.

4. Вольфовська Т. О. Визначення рівня сформованості інтерактивних умінь особистості на етапах соціалізації / Т. О. Вольфовська // Педагогіка і психологія. – 2003. – №3–4. – С. 141.

5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – С. 297.

6. Закон України “Про вищу освіту”. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією Кременя В. Г. – К., 2002.

7. Зязюн І. А. Неперервна освіта як основа соціального поступу // Неперервна професійна освіта: теорія і практика / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало: У 2-х ч. – К., 2001. – Ч. 1. -392 с.

8. Кремень Василь. Філософія освіти ХХІ століття // Професійна освіта: педагогіка і психологія; За ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Ченстохова-Київ, 2003. – 567 с.

9. Михаличев Е. А. Дидактическая технология: науч.-метод. пособие / Е. А. Михаличев – М.: Нар. Образование, 2001. – 318 с.

10. Організація навчального процесу у навчальних закладах / Упоряд. О. В. Ситяшенко. – К.: Задруга, 2004. – 338 с.

11. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, № 161. – К.: Мін-во освіти України. – 1993 – С. 21.

12. Сисоєва С. О. Особистісно зорієнтовані педагогічні технології: метод проектів // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Науково-методичний журнал. – 2004. – Вип. 1. – 173 с.

13. Солдатенко М. М. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність як засіб збагачення неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: теорія і практика / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало: У 2-х ч. – К., 2001. – Ч. 1. -392 с.

Светлана Капран

Организационно-методические условия самостоятельной работы студентов кафедры управления документно-информационными коммуникациями Академии муниципального управления

Аннотация. В статье проанализирована проблема организации самостоятельной работы будущих бакалавров документоведения и информационной деятельности в психолого-педагогической и научно методической литературе и охарактеризованы основные организационно-методические условия самостоятельной работы.

Ключевые слова: самостоятельная работа, организационно-методические условия.

Svetlana Kapran

Organizacijno-metodichni terms of independent work of students of management department debenture-informative by communications of Academy of municipal management

Summary. In the article the problem of organization of independent work of future bachelors is analysed from dokumentoznavstva and informative activity in to psikhologo-pedagogical and to scientifically methodical to literature and the basic are described organizationally methodical terms of independent work.

Key words: independent work, organizationally methodical terms.

УДК: 378.147

**Віта Корнієнко,
м. Кривий Ріг**

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНИХ НАУК З ЛІНГВІСТИКИ В США

Основним завданням вищих навчальних закладів в аспекті підготовки бакалаврів гуманітарних наук з лінгвістики / прикладної лінгвістики є підвищення практичної готовності останніх до ефективної самостійної професійної діяльності. Зосередженість на особистості що навчається, – одна з базових цінностей сучасної американської освіти – вимагає переведення відносин між майбутніми фахівцями і їхніми педагогами на суб'єкт-суб'єктний рівень у безпечній демократичній атмосфері співробітництва й співтворчості. Основний пошук шляхів удосконалення професійно-педагогічної підготовки у вищій педагогічній школі США орієнтованій на відновлення організаційних засад навчання, його технологій і методів, що визначають характер взаємин студентів і педагогів у навчальному процесі.

Як зазначають у своїх роботах американські експерти К. Джентрі, Б. Сілз і Р. Річчі, в американській педагогіці дотепер немає єдиної думки щодо розуміння терміну “педагогічна технологія” [4, с. 1-10]: одні фахівці трактують її як “сукупність процесів і засобів для задоволення освітніх потреб і вирішення навчальних проблем” [6, с. 6], інші зводять до “прийомів, інструментів, механізмів і технічних засобів” [5, с. 25]. Ми дотримуємося поглядів М. Кларіна, що визначає педагогічні